

Fișă tematică

DOMENIUL DE APLICARE AL CARTEI DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE

Domeniul de aplicare al Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) este definit la articolul 51 din aceasta, potrivit căruia:

„(1) Dispozițiile [...] carte[i] se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate.

(2) [...] cart[a] nu extinde domeniul de aplicare a dreptului Uniunii în afara competențelor Uniunii, nu creează nici o competență sau sarcină nouă pentru Uniune și nu modifică competențele și sarcinile stabilite de tratate.”

În ceea ce privește actele de drept al Uniunii, în jurisprudența sa, Curtea a efectuat un control privind validitatea anumitor acte de drept derivat prin prisma drepturilor fundamentale¹ și a precizat că unele acte, precum regulamentele și directivele de drept al Uniunii, trebuie interpretate în mod necesar în lumina drepturilor fundamentale². De asemenea, Uniunea nu poate încheia un acord internațional care ar fi incompatibil cu astfel de drepturi³.

Referitor la statele membre, Curtea s-a pronunțat, în cadrul a numeroase cereri de decizie preliminară, cu privire la noțiunea de „punere în aplicare a dreptului Uniunii”, furnizând printre

-
- 1 A se vedea în special Hotărârea Curții [din 8 aprilie 2014, Digital Rights Ireland și alții \(C-293/12 și C-594/12, EU:C:2014:238](#), punctul 69), Hotărârea [din 15 februarie 2016, N. \(C-601/15 PPU, EU:C:2016:84](#), punctul 82), Hotărârea [din 21 decembrie 2016, Associazione Italia Nostra Onlus \(C-444/15, EU:C:2016:978](#), punctele 63 și 64), Hotărârea [din 5 iulie 2017, Fries \(C-190/16, EU:C:2017:513](#), punctul 80), Hotărârea [din 29 mai 2018, Liga van Moskeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen și alții \(C-426/16, EU:C:2018:335](#), punctele 80 și 84), Hotărârea [din 14 mai 2019, M și alții \(Revocarea statutului de refugiat\) \(C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403](#), punctul 112), și Hotărârea [din 16 iulie 2020, Facebook Ireland și Schrems \(C-311/18, EU:C:2020:559](#), punctele 149 și 199).
 - 2 A se vedea în special Hotărârea [din 20 mai 2003, Österreichischer Rundfunk și alții \(C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294](#), punctul 68 și următoarele), Hotărârea [din 4 martie 2010, Chakroun \(C-578/08, EU:C:2010:117](#), punctul 44 și următoarele), Hotărârea [din 13 mai 2014, Google Spain și Google \(C-131/12, EU:C:2014:317](#), punctul 68 și următoarele), Hotărârea [din 11 septembrie 2014, A \(C-112/13, EU:C:2014:2195](#), punctul 51 și următoarele), Hotărârea [din 6 octombrie 2015, Orizzonte Salute \(C-61/14, EU:C:2015:655](#), punctul 49 și următoarele), Hotărârea [din 6 octombrie 2015, Schrems \(C-362/14, EU:C:2015:650](#), punctul 38 și următoarele), și Hotărârea [din 21 decembrie 2016, Tele2 Sverige și Watson și alții \(C-203/15 și C-698/15, EU:C:2016:970](#), punctul 91 și următoarele).
 - 3 A se vedea Avizul 1/15 (Acordul PNR UE-Canada) din 26 iulie 2017 (EU:C:2017:592).

altele o listă de elemente care pot fi luate în considerare pentru a determina dacă o reglementare națională se încadrează în această noțiune.

I. Aplicarea cartei instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii

[Hotărârea din 20 septembrie 2016 \(Marea Cameră\), Ledra Advertising/Comisia și BCE \(C-8/15 P-C-10/15 P, EU:C:2016:701\)](#)

Republica Cipru, a cărei monedă este euro, a solicitat asistența financiară a Mecanismului European de Stabilitate (MES)⁴ în urma dificultăților întâmpinate la începutul anului 2012 de anumite bănci cu sediul în acest stat membru. Această asistență trebuia furnizată în cadrul unui program de ajustare macroeconomică care urma să se concretizeze într-un protocol de acord negociat în special de Comisia Europeană în numele MES. Un astfel de protocol a fost semnat la 26 aprilie 2013 de Republica Cipru și de MES⁵. Reclamanții din litigiul principal, care erau titularii unor depozite la anumite bănci cu sediul în Cipru, au introdus la Tribunal acțiuni având ca obiect, pe de o parte, anularea anumitor puncte din protocolul menționat și, pe de altă parte, repararea prejudiciului pe care apreciau că l-au suferit. Potrivit acestora, prejudiciul rezulta atât din includerea punctelor în litigiu în protocolul de acord, cât și din încălcarea de către Comisie a obligației de a se asigura că protocolul este în conformitate cu dreptul Uniunii și, în mod deosebit, cu articolul 17 („Dreptul de proprietate”) alineatul (1) din cartă. Întrucât Tribunalul a declarat în parte inadmisibile și în parte nefondate acțiunile lor, reclamații au formulat apoi recurs în fața Curții.

În ceea ce privește problema dacă în speță cartă era aplicabilă, Curtea a subliniat că, deși statele membre nu pun în aplicare dreptul Uniunii în cadrul Tratatului de instituire a MES, astfel încât cartă nu li se adresează în acest cadru, cartă se adresează în schimb instituțiilor Uniunii, inclusiv atunci când acestea acționează în afara cadrului juridic al Uniunii.

Curtea a adăugat că, în cadrul adoptării unui protocol de acord precum cel din 26 aprilie 2013, Comisia este obligată, atât în temeiul articolului 17 alineatul (1) TUE, care îi conferă misiunea generală de a supraveghea aplicarea dreptului Uniunii, cât și în temeiul articolului 13 alineatele (3) și (4) din Tratatul de instituire a MES, care îi impune să asigure compatibilitatea protocoalelor de acord încheiate de MES cu dreptul Uniunii, să se asigure că un astfel de protocol este compatibil cu drepturile fundamentale garantate de cartă. Prin urmare, Curtea a concluzionat că în speță îi revenea sarcina să examineze dacă, fiind vorba de acțiuni în răspundere, Comisia a

4 Tratatul de instituire a Mecanismului European de Stabilitate a fost încheiat la Bruxelles (Belgia) la 2 februarie 2012 între Regatul Belgiei, Republica Federală Germania, Republica Estonia, Irlanda, Republica Elenă, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Republica Italiană, Republica Cipru, Marele Ducat al Luxemburgului, Malta, Regatul Țărilor de Jos, Republica Austria, Republica Portugheză, Republica Slovenia, Republica Slovacă și Republica Finlanda. Acest tratat a intrat în vigoare la 27 septembrie 2012.

5 Protocolul de acord privind condițiile specifice de politică economică încheiat între Republica Cipru și Mecanismul European de Stabilitate (MES) la 26 aprilie 2013 (denumit în continuare „Protocolul de acord din 26 aprilie 2013”).

contribuit la o încălcare suficient de gravă a dreptului de proprietate al recurenților, în sensul articolului 17 alineatul (1) din cartă, în cadrul adoptării Protocolului de acord din 26 aprilie 2013 (punctele 67 și 68)⁶.

II. Aplicarea cartei statelor membre: noțiunea de „punere în aplicare a dreptului Uniunii”

1. Principii aplicabile

[Hotărârea din 26 februarie 2013 \(Marea Cameră\), Åkerberg Fransson \(C-617/10, EU:C:2013:105\)](#)

Litigiul principal s-a desfășurat între Åklagaren (Ministerul Public suedez), pe de o parte, și domnul Åkerberg Fransson, pe de altă parte, cu privire la urmărirea penală desfășurată împotriva acestuia pentru infracțiuni fiscale în formă agravată. Astfel, el a fost învinuit că, în cuprinsul declarațiilor sale fiscale aferente exercițiilor financiare 2004 și 2005, ar fi furnizat informații inexacte care au expus trezoreria publică unor pierderi ale încasărilor legate de perceperea impozitului pe venit și a taxei pe valoarea adăugată (TVA). El a fost învinuit și sub aspectul nedeclarării contribuțiilor angajatorului pentru perioadele de referință din luna octombrie a anului 2004 și din luna octombrie a anului 2005, ceea ce a expus organismele sociale unor pierderi ale încasărilor.

Pentru cele două exerciții fiscale în cauză, administrația fiscală a aplicat domnului Åkerberg Fransson mai multe sancțiuni, și anume sancțiuni privind veniturile din activitatea sa economică, privind TVA-ul și privind contribuțiile angajatorului. Aceste sancțiuni au fost însoțite de dobânzi, iar împotriva lor nu a fost exercitată nicio cale de atac în fața instanței administrative. Decizia de aplicare a acestora era motivată prin aceleași fapte de fals în declarații ca și cele reținute de Ministerul Public în procedura penală.

Instanța de trimitere a ridicat problema dacă acțiunea intentată împotriva domnului Åkerberg Fransson trebuie să fie respinsă pentru motivul că, în cadrul unei alte proceduri, el a fost deja sancționat pentru aceleași fapte, ceea ce putea fi considerat că ar contraveni interdicției aplicării unei pedepse duble, prevăzută la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și la articolul 50 din cartă. Prin urmare, a solicitat Curții să stabilească în special dacă principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă se opune desfășurării urmăririi penale față de un învinuit sub aspectul unor infracțiuni fiscale, din moment ce acestuia din urmă i-a fost aplicată deja o sancțiune fiscală pentru aceleași fapte de fals în declarații.

Analizând problema competenței sale, Curtea a amintit mai întâi că domeniul de aplicare al cartei, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, este definit la articolul 51 alineatul (1) din

⁶ Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2016, p. 69.

aceasta, potrivit căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. În această privință, Curtea a arătat că drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocație de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. Curtea a subliniat că acesta este motivul pentru care nu poate aprecia, din perspectiva cartei, o reglementare națională care nu se situează în cadrul dreptului Uniunii. În schimb, de îndată ce o asemenea reglementare intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea, sesizată cu titlu preliminar, trebuie să furnizeze toate elementele de interpretare necesare aprecierii de către instanța națională a conformității acestei reglementări cu drepturile fundamentale a căror respectare o asigură (punctele 17-23)⁷.

În speță, Curtea a arătat că sancțiunile fiscale și urmărirea penală care l-au vizat sau îl vizează pe domnul Åkerberg Fransson sunt legate în parte de neîndeplinirea obligațiilor sale declarative în materie de TVA. Curtea a considerat, pe de o parte, că rezultă din articolul 2, din articolul 250 alineatul (1) și din articolul 273 din Directiva 2006/112⁸, precum și din articolul 4 alineatul (3) TUE că fiecare stat membru are obligația să adopte toate măsurile cu caracter legislativ și administrativ corespunzătoare pentru a asigura colectarea în integralitate a TVA-ului datorat pe teritoriul său și pentru a combate fraudă. Pe de altă parte, Curtea a constatat că articolul 325 TFUE obligă statele membre să combată activitățile ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii prin măsuri care să descurajeze fraudele și să ofere o protecție efectivă, arătând în această privință că resursele proprii ale Uniunii cuprind printre altele, potrivit articolului 2 alineatul (1) din Decizia 2007/436⁹, veniturile din aplicarea unei cote uniforme a bazelor armonizate de evaluare a TVA-ului, stabilite în conformitate cu normele Uniunii. Curtea a dedus că sancțiunile fiscale și urmărirea penală pentru fraudă fiscală, precum cele care l-au vizat sau îl vizează pe domnul Åkerberg Fransson din cauza inexactității informațiilor furnizate în materie de TVA, constituie o punere în aplicare a articolului 2, a articolului 250 alineatul (1) și a articolului 273 din Directiva 2006/112, precum și a articolului 325 TFUE și, așadar, a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. În consecință, ea s-a declarat competentă să răspundă la întrebările preliminare adresate și să furnizeze toate elementele de interpretare necesare aprecierii de către instanța de trimitere a conformității reglementării naționale cu principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă (punctele 24-27 și 31).

[Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández și alții \(C-198/13, EU:C:2014:2055\)](#)

Cererea de decizie preliminară a fost formulată în cadrul unui litigiu între șapte salariați, pe de o parte, și angajatorii lor aflați în stare de insolvență și statul spaniol, pe de altă parte, cu privire la plata salariilor datorate acestor salariați în urma concedierii lor pe care instanța națională a declarat-o nulă.

Conform reglementării spaniole aplicabile în speță, angajatorul poate solicita statului spaniol plata salariilor datorate în cursul procedurii de contestare a unei concedieri după trecerea a 60

7 Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2013, p. 16.

8 Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (JO 2006, L 347, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 7).

9 Decizia 2007/436/CE, Euratom a Consiliului din 7 iunie 2007 privind sistemul de resurse proprii al Comunităților Europene (JO 2007, L 163, p. 17).

de zile lucrătoare de la introducerea acțiunii. În cazul în care angajatorul nu a plătit aceste salarii și se află în stare de insolvență provizorie, salariatul în cauză poate solicita, prin efectul unei subrogații legale, plata salariilor menționate direct acestui stat membru.

Astfel, instanța de trimitere a solicitat să se stabilească dacă această reglementare intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/94¹⁰ și dacă articolul 20 („Egalitatea în fața legii”) din cartă se opune acestei reglementări în măsura în care ea nu se aplică decât în caz de concediere abuzivă, iar nu și în cazurile de concedieri nule.

Curtea a amintit mai întâi că, astfel cum rezultă din explicațiile aferente articolului 51 din cartă, care trebuie luate în considerare în mod corespunzător în temeiul articolului 52 alineatul (7) din aceasta, noțiunea de punere în aplicare prevăzută la articolul 51 menționat confirmă jurisprudența Curții referitoare la aplicabilitatea drepturilor fundamentale ale Uniunii în calitate de principii generale ale dreptului Uniunii elaborată anterior intrării în vigoare a cartei, potrivit căreia statele membre le este impusă obligația de a respecta drepturile fundamentale garantate în ordinea juridică a Uniunii numai în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii. Pe de altă parte, Curtea a arătat că ea a concluzionat deja în sensul inaplicabilității drepturilor fundamentale ale Uniunii într-o situație în care dispozițiile Uniunii din domeniul în cauză nu impuneau nicio obligație specifică statelor membre cu privire la această situație. În plus, ea a precizat că simplul fapt că o măsură națională aparține unui domeniu în care Uniunea dispune de competențe nu o poate plasa în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și, prin urmare, nu poate atrage aplicabilitatea cartei. Curtea a arătat apoi că, pentru a stabili dacă o măsură națională implică punerea în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, trebuie să se verifice, printre alte elemente, dacă reglementarea națională în cauză are drept scop punerea în aplicare a unei dispoziții a dreptului Uniunii, caracterul respectivei reglementări și aspectul dacă aceasta urmărește alte obiective decât cele acoperite de dreptul Uniunii, chiar dacă este de natură să îl afecteze în mod indirect pe acesta din urmă, precum și problema dacă există o reglementare de drept al Uniunii specifică în materie sau de natură să îl afecteze (punctele 33 și 35-37).

În speță, Curtea a examinat în special dacă prin măsura națională în cauză se urmărește un obiectiv acoperit de directiva menționată. În această privință, ea a arătat că din caracteristicile reglementării în discuție în litigiul principal rezultă că aceasta urmărește un alt obiectiv decât cel privind garantarea unei protecții minime a lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului, vizat de Directiva 2008/94, și anume acela de a asigura plata unei despăgubiri de către statul spaniol pentru consecințele prejudiciabile ale duratei procedurilor judiciare care depășește 60 de zile lucrătoare. Pe de altă parte, Curtea a remarcat că simpla împrejurare că reglementarea în discuție în litigiul principal ține de un domeniu în care Uniunea dispune de competențe în temeiul articolului 153 alineatul (2) TFUE nu poate atrage aplicabilitatea cartei. Astfel, Curtea a dedus din ansamblul elementelor examinate că reglementarea în cauză nu poate fi considerată ca punând în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, și, prin

10 Directiva 2008/94/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 privind protecția lucrătorilor salariați în cazul insolvenței angajatorului (JO 2008, L 283, p. 36).

urmare, nu poate fi examinată în raport cu garanțiile cartei și în special ale articolului 20 din aceasta (punctele 38-41, 46, 48 și 49 și dispozitivul)¹¹.

2. Elemente care permit aprecierea existenței unei măsuri naționale de „punere în aplicare a dreptului Uniunii”

2.1. Dreptul Uniunii impune statelor membre una sau mai multe obligații specifice sau situația națională ține de o reglementare specifică a dreptului Uniunii

2.1.1. Ilustrări jurisprudențiale majore

[Hotărârea din 6 martie 2014, Siragusa \(C-206/13, EU:C:2014:126\)](#)

Reclamantul, proprietarul unui bun imobil situat într-o zonă protejată peisagistic, a realizat lucrări neautorizate în prealabil care au crescut volumul acestui bun. Întrucât această categorie de lucrări nu putea face obiectul unei îndreptări a neregularității cu efect retroactiv, Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo (Direcția Patrimoniului Cultural și de Mediu din Palermo, Italia) a adoptat o ordonanță-somație de readucere a bunului în starea inițială, ceea ce implica desființarea tuturor lucrărilor realizate abuziv.

Sesizată cu o acțiune împotriva ordonanței-somație, instanța de trimitere a solicitat în special să se stabilească dacă reglementarea națională în cauză, în măsura în care exclude, în temeiul unei prezumții, o categorie de lucrări de la examinarea compatibilității acestora cu protecția peisajului, supunându-le sancțiunii demolării, nu reprezenta o încălcare nejustificată și disproporționată a dreptului de proprietate garantat la articolul 17 din cartă.

Pronunțându-se cu privire la competența sa de a răspunde la întrebarea preliminară, Curtea a arătat că noțiunea „punere în aplicare a dreptului Uniunii”, în sensul articolului 51 din cartă, impune existența unei legături de un anumit grad, care depășește proximitatea materiilor menționate sau efectele indirecte ale unei materii asupra celeilalte. Curtea a adăugat că, pentru a stabili dacă o reglementare națională implică punerea în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 din cartă, trebuie să se verifice, printre alte elemente, dacă aceasta are drept scop punerea în aplicare a unei dispoziții a dreptului Uniunii, caracterul respectivei reglementări și aspectul dacă aceasta nu urmărește alte obiective decât cele acoperite de dreptul Uniunii, chiar dacă este de natură să îl afecteze în mod indirect pe acesta din urmă, precum și problema dacă există o reglementare de drept al Uniunii specifică în materie sau de natură să îl afecteze (punctele 24 și 25).

În speță, pentru a concluziona în sensul necompetenței sale, Curtea a aplicat mai multe elemente pe care le-a stabilit în felul acesta. Astfel, a constatat că dispozițiile de drept al Uniunii invocate de instanța de trimitere nu impun nicio obligație statelor membre cu privire la situația în discuție în litigiul principal. În plus, a arătat că obiectivele reglementărilor de drept al Uniunii și

¹¹ Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2014, p. 14.

ale reglementării naționale în cauză nu sunt aceleași. În sfârșit, a arătat că dispozițiile reglementării naționale în cauză nu constituie punerea în aplicare a unor norme ale dreptului Uniunii și a concluzionat în sensul necompetenței sale de a răspunde la întrebarea adresată de Tribunalele administrative regionale per la Sicilia (Tribunalul Administrativ Regional din Sicilia, Italia) (punctele 26-33 și dispozitivul).

[Hotărârea din 21 decembrie 2011 \(Marea Cameră\), N. S. și alții \(C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865\)](#)

Litigiul principal privea mai mulți resortisanți ai unor țări terțe care au depus o cerere de azil în Regatul Unit sau în Irlanda și care înainte au tranzitat Grecia. Ei se opuneau transferului lor în Grecia, stat membru responsabil în mod normal de examinarea cererilor de azil ale acestora, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 343/2003¹² (denumit în continuare „Regulamentul Dublin II”). Astfel, ei susțineau că un astfel de transfer le-ar încălca drepturile fundamentale sau că în Grecia nu există proceduri și condiții adecvate pentru solicitanții de azil și, prin urmare, statul membru pe teritoriul căruia se găseau în acel moment avea obligația să își exercite prerogativa conferită de articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul Dublin II de a accepta responsabilitatea de a examina și de a soluționa cererile lor de azil.

Această cauză ridică în special două probleme cu privire la domeniul de aplicare al cartei.

Astfel, într-o primă etapă, Curtea a trebuit să se pronunțe cu privire la problema dacă decizia adoptată de un stat membru în temeiul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul Dublin II de a examina sau de a nu examina o cerere de azil în privința căreia nu este responsabil conform criteriilor stabilite în capitolul III din acest regulament intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în sensul articolului 6 TUE și/sau al articolului 51 din cartă. În această privință, Curtea a subliniat că articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul Dublin II recunoaște statelor membre o putere de apreciere care face parte integrantă din sistemul european comun de azil prevăzut de Tratatul FUE și elaborat de legiuitorul Uniunii. Această putere de apreciere trebuie exercitată cu respectarea celorlalte dispoziții din regulamentul menționat. În plus, un stat membru care ia decizia de a examina el însuși o cerere de azil devine statul membru responsabil în sensul Regulamentului Dublin II și trebuie, dacă este cazul, să informeze celălalt sau celelalte state membre vizate de cererea de azil. În consecință, potrivit Curții, un stat membru care exercită puterea de apreciere conferită prin articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul Dublin II trebuie să fie considerat ca punând în aplicare dreptul Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă (punctele 55 și 65-69 și dispozitiv 1).

Într-o a doua etapă, în măsura în care anumite întrebări preliminare se refereau la obligațiile Regatului Unit în materie de protecție conferită unei persoane căreia i se aplică Regulamentul Dublin II, se puneau problema dacă răspunsurile furnizate erau influențate în vreun mod de Protocolul nr. 30¹³ privind aplicarea cartei în Republica Polonă și în Regatul Unit. Curtea a dat un

¹² Regulamentul (CE) nr. 343/2003 al Consiliului din 18 februarie 2003 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de azil prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe (JO 2003, L 50, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 56).

¹³ Protocolul (nr. 30) privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit (JO 2010, C 83, p. 313) [denumit în continuare „Protocolul (nr. 30)“].

răspuns negativ. Pentru a ajunge la această concluzie, a subliniat că din articolul 1 din acest protocol rezultă că acesta din urmă nu pune în discuție aplicabilitatea cartei în Regatul Unit sau în Polonia, ceea ce este susținut de al treilea și de al șaselea considerent ale acestuia. În aceste condiții, Curtea a statuat că articolul 1 alineatul (1) din Protocolul nr. 30 clarifică articolul 51 din cartă și nu are ca obiectiv exonerarea Poloniei și a Regatului Unit de obligația de a respecta dispozițiile cartei și nici de a împiedica o instanță a unuia dintre aceste state membre să asigure respectarea acestor dispoziții (punctele 116, 119, 120 și 122 și dispozitiv 4)¹⁴.

[Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții \(Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme\) \(cauzele conexe C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982\)](#)

În litigiile principale, trei judecători polonezi de la Curtea Administrativă Supremă și de la Curtea Supremă au contestat pensionarea lor anticipată, decisă în conformitate cu o nouă legislație națională. În susținerea acțiunilor formulate în fața Camerei pentru litigii de muncă și asigurări sociale a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), ei au arătat în special că această pensionare anticipată încalcă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 47 din cartă, precum și Directiva 2000/78¹⁵. Cu toate că, în urma unei modificări a legislației menționate, reclamanții au fost menținuți sau reintegrați în funcțiile lor, instanța de trimitere se considera în continuare confruntată cu o problemă de natură procedurală. Astfel, în condițiile în care tipul de litigiu în cauză era în mod normal de competența Camerei disciplinare nou-create în cadrul Curții Supreme, ea a ridicat problema dacă, ca urmare a unor îndoieli referitoare la independența acestei entități, ar trebui să înlăture normele naționale privind repartizarea competențelor judiciare și, dacă este cazul, să judece ea însăși fondul acestor litigii.

În acest context, instanța de trimitere a adresat Curții printre altele întrebarea dacă articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și articolul 47 din cartă trebuie interpretate în sensul că o cameră a unei instanțe supreme a unui stat membru precum Camera disciplinară în cauză îndeplinește, având în vedere condițiile care au stat la baza creării sale și a numirii membrilor săi, cerințele de independență și de imparțialitate impuse în temeiul acestor dispoziții de drept al Uniunii.

Înainte de a răspunde la această întrebare pe fond, Curtea s-a pronunțat cu privire la propria competență și a examinat dacă dispozițiile naționale în discuție în litigiul principal puneau în aplicare dreptul Uniunii, intrând astfel în domeniul de aplicare al cartei.

În ceea ce privește problema domeniului de aplicare al cartei, Curtea a subliniat că, în speță, reclamanții invocau încălcări ale interdicției discriminării pe motive de vârstă în materie de încadrare în muncă, prevăzută de Directiva 2000/78, al cărei articol 9 reafirmă dreptul la o cale de atac efectivă. Curtea a dedus de aici că aceste cauze corespundeau unor situații reglementate de dreptul Uniunii. Astfel, problema ridicată se referă la aspectul dacă instanța națională competentă în mod normal pentru a soluționa un litigiu în care un justițiabil se prevalează de un drept pe care îl are în temeiul dreptului Uniunii îndeplinește cerințele care

¹⁴ Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2011, p. 61.

¹⁵ Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

decurg din dreptul la o cale de atac jurisdicțională efectivă, astfel cum este garantat de articolul 47 din cartă și de articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2000/78.

Pe de altă parte, în ceea ce privește domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, Curtea a amintit că această dispoziție urmărește să garanteze o protecție jurisdicțională efectivă în „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, independent de situația în care statele membre pun în aplicare acest drept în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

În sfârșit, Curtea a adăugat că nici Protocolul (nr. 30) privind aplicarea cartei în Polonia și în Regatul Unit nu repune în discuție aplicabilitatea cartei în Polonia și nu are ca obiect exonerarea Poloniei de obligația de a respecta dispozițiile cartei (punctele 78-85 și 100).

[Hotărârea din 19 noiembrie 2019 \(Marea Cameră\), TSN și AKT \(C-609/17 și C-610/17, EU:C:2019:981\)](#)

Lucrătorii în discuție în aceste cauze aveau dreptul, în temeiul convenției colective aplicabile sectorului lor de activitate, la o perioadă de concediu anual plătit care depășea perioada minimă de patru săptămâni prevăzută la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2003/88¹⁶, și anume șapte săptămâni (cauza TSN, C-609/17) și cinci săptămâni (cauza AKT, C-610/17). Întrucât acești lucrători au fost afectați de o incapacitate de muncă din motive de boală într-o perioadă de concediu anual plătit, ei au solicitat fiecare angajatorului lor reportarea părții din concediul anual de care nu putuseră beneficia. Angajatorii menționați au respins însă aceste cereri în măsura în care priveau partea din dreptul la concediu anual plătit care depășea concediul minim de patru săptămâni prevăzut de Directiva 2003/88.

Sesizat cu aceste litigii, *työtuomioistuin* (Tribunalul pentru Litigii de Muncă, Finlanda) a ridicat printre altele problema dacă articolul 31 („Condiții de muncă echitabile și corecte”) alineatul (2) din cartă, privind dreptul la concediu anual plătit, se opunea unor reglementări naționale și unor convenții colective care prevedeau acordarea unor zile de concediu anual plătit care depășeau perioada minimă de patru săptămâni prevăzută de Directiva 2003/88, excluzând în același timp o reportare din motive de boală a acestor zile de concediu.

Pronunțându-se cu privire la problema dacă astfel de reglementări intră în domeniul de aplicare al cartei, Curtea a amintit mai întâi că, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, dispozițiile cartei se adresează acestora numai în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii. Ea a indicat în continuare că simplul fapt că unele măsuri interne țin de un domeniu în care Uniunea dispune de competențe nu le poate plasa în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și nu poate atrage aplicabilitatea cartei.

În această privință, Curtea a subliniat că Directiva 2003/88, care a fost adoptată în temeiul articolului 137 alineatul (2) CE, devenit articolul 153 alineatul (2) TFUE, se limitează la stabilirea unor cerințe minime de securitate și de sănătate pentru organizarea timpului de lucru. Potrivit articolului 153 alineatul (4) TFUE, astfel de cerințe minime nu pot împiedica un stat membru să

¹⁶ Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO 2003, L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3).

mențină sau să stabilească măsuri de protecție mai stricte, compatibile cu tratatele. În consecință, statele membre rămân libere, în exercitarea competenței lor reținute în domeniul politicii sociale, să adopte asemenea norme, mai riguroase decât cele care fac obiectul intervenției legiuitorului Uniunii, cu condiția ca acestea să nu repună în discuție coerența intervenției menționate.

Curtea a considerat astfel că, atunci când statele membre acordă sau permit partenerilor sociali să acorde drepturi la concediu anual plătit care depășesc durata minimă de patru săptămâni prevăzută de Directiva 2003/88, asemenea drepturi sau condițiile unei eventuale reportări a acestora în caz de boală survenită în timpul concediului intră în sfera exercitării competenței reținute a statelor membre, fără a fi reglementate de această directivă. Or, atunci când dispozițiile dreptului Uniunii în domeniul în cauză nu reglementează un aspect și nu impun nicio obligație specifică statelor membre în privința unei situații date, reglementarea națională pe care un stat membru o adoptă în ceea ce privește acest aspect se situează în afara domeniului de aplicare al cartei. În consecință, Curtea a concluzionat că, prin adoptarea unor asemenea reglementări sau prin autorizarea negocierii unor convenții colective precum cele în discuție în cauzele principale, un stat membru nu realizează o punere în aplicare a respectivei directive, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, astfel încât aceasta, în special articolul său 31 alineatul (2), nu are vocația de a se aplica (punctele 42-55).

[Hotărârea din 1 decembrie 2016, Daouidi \(C-395/15, EU:C:2016:917\)](#)

În această cauză, reclamantul din litigiul principal contestă concedierea sa. Astfel, deși reclamantul se afla într-o situație de incapacitate temporară de muncă pentru o durată nedeterminată, ca urmare a unui accident de muncă, el a fost concediat din motive disciplinare. Prin urmare, a sesizat Juzgado de lo Social nº 33 de Barcelona (Tribunalul pentru Litigii de Muncă nr. 33 din Barcelona, Spania) cu o acțiune având ca obiect, cu titlu principal, declararea nulității concedierii sale.

Această instanță a arătat că existau fapte suficiente pentru a considera că motivul real al concedierii reclamantului era incapacitatea sa de a munci care rezulta din accidentul de muncă a cărui victimă fusese acesta. În consecință, a solicitat să se stabilească dacă o astfel de concediere nu trebuie să fie considerată contrară dreptului Uniunii, în măsura în care constituie o încălcare a principiului nediscriminării, a dreptului la protecție împotriva oricărei concedieri nejustificate, a dreptului la condiții de muncă juste și echitabile, a dreptului de acces la prestații de securitate socială, precum și a dreptului la protecția sănătății, consacrate la articolul 21 alineatul (1), la articolele 30 și 31, la articolul 34 alineatul (1) și, respectiv, la articolul 35 din cartă.

Curtea a amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante, atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, ea nu este competentă să o examineze și că dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe. Curtea a arătat că, în această privință, trebuie să se constate că nu s-a dovedit, în acest stadiu al procedurii principale, că situația în cauză intra în domeniul de aplicare al unei alte dispoziții a dreptului Uniunii decât cele care figurează în cartă. În special, Curtea a considerat că,

În ceea ce privește Directiva 2000/78¹⁷, faptul că o persoană se află în situație de incapacitate temporară de muncă în sensul dreptului național, pentru o durată nedeterminată, ca urmare a unui accident de muncă, nu înseamnă că limitarea capacității pe care o suferă această persoană poate fi calificată ca fiind „pe termen lung”, în sensul noțiunii „handicap” vizate de această directivă. În speță, Curtea a concluzionat în sensul necompetenței de a răspunde la întrebarea adresată (punctele 63, 64, 65 și 68).

[Hotărârea din 16 mai 2017 \(Marea Cameră\), Berlioz Investment Fund \(C-682/15, EU:C:2017:373\)](#)

Litigiul principal s-a desfășurat între societatea Berlioz Investment Fund, pe de o parte, și directorul administrației luxemburgheze a contribuțiilor directe, pe de altă parte, în legătură cu sancțiunea pecuniară ce i-a fost aplicată de acesta din urmă din cauza faptului că a refuzat să răspundă la o cerere de informații în cadrul unui schimb de informații cu administrația fiscală franceză. Astfel, reclamanta a răspuns parțial la această cerere de informații, considerând că celelalte informații solicitate nu erau pertinente în sensul Directivei 2011/16¹⁸ pentru a aprecia dacă distribuiri de dividende realizate de filiala sa franceză trebuiau să fie supuse reținerii la sursă, aspect ce constituia obiectul controlului efectuat de administrația fiscală franceză. Din cauza acestui răspuns parțial, directorul administrației contribuțiilor directe i-a aplicat o amendă administrativă pe baza legii luxemburgheze.

Reclamanta a sesizat atunci tribunal administrativ (Tribunalul Administrativ, Luxemburg), solicitând verificarea temeiniciei deciziei prin care i s-a impus să comunice informațiile solicitate. Acesta a considerat acțiunea în reformare formulată cu titlu principal întemeiată în parte și, în consecință, a redus amenda, însă a respins în rest acțiunea, arătând că nu mai era necesar să se pronunțe asupra fondului acțiunii în anulare formulate în subsidiar. Reclamanta a declarat apoi apel la Cour administrative (Curtea Administrativă, Luxemburg), susținând că refuzul Tribunalului Administrativ, întemeiat pe legea luxemburgheză, de a verifica temeinicia deciziei prin care se dispune furnizarea de informații aduce atingere dreptului său la o cale de atac jurisdicțională efectivă, astfel cum este garantat la articolul 6 paragraful 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”).

Considerând că putea fi necesar să se țină seama de articolul 47 din cartă, dispoziție care reflectă dreptul prevăzut la articolul 6 paragraful 1 din CEDO, instanța de trimitere a solicitat să se stabilească în special dacă, în vederea aplicării cartei, trebuie să se considere că un stat membru pune în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 din cartă, atunci când prevede în legislația sa o sancțiune pecuniară în privința unui subiect de drept administrativ care refuză să furnizeze informații în cadrul unui schimb de informații între autorități fiscale, întemeiat în special pe dispozițiile Directivei 2011/16.

Potrivit Curții, trebuie să se stabilească dacă o măsură națională care prevede o astfel de sancțiune poate fi considerată o aplicare a dreptului Uniunii. În acest scop, Curtea a arătat că

17 Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

18 Directiva 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal și de abrogare a Directivei 77/799/CEE (JO 2011, L 64, p. 1).

Directiva 2011/16 impune anumite obligații statelor membre. În special, Curtea a remarcat că articolul 5 din această directivă prevede că autoritatea solicitată comunică anumite informații autorității solicitante. Pe de altă parte, Curtea a arătat că, potrivit articolului 18 din Directiva 2011/16, intitulat „Obligații”, statul membru solicitat recurge la propriul mecanism de colectare de informații pentru a obține informațiile solicitate. În plus, potrivit Curții, conform articolului 22 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2011/16, statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a asigura buna funcționare a sistemului de cooperare administrativă prevăzut de această directivă. Așadar, Curtea a arătat că, făcând trimitere la mecanismele de colectare de informații care există în dreptul național, Directiva 2011/16 impune statelor membre să ia măsurile necesare pentru a obține informațiile solicitate, astfel încât să asigure respectarea obligațiilor care le revin în materie de schimb de informații. În această privință, Curtea a considerat că împrejurarea că Directiva 2011/16 nu prevede în mod expres aplicarea unor măsuri sancționatorii nu constituie un obstacol pentru a considera că acestea țin de aplicarea respectivei directive și, prin urmare, de domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. În consecință, Curtea a concluzionat că articolul 51 alineatul (1) din cartă trebuie interpretat în sensul că un stat membru pune în aplicare dreptul Uniunii, în sensul acestei dispoziții, și că, prin urmare, cartă este aplicabilă atunci când acesta prevede în legislația sa o sancțiune pecuniară în privința unui subiect de drept administrativ care refuză să furnizeze informații în cadrul unui schimb între autorități fiscale întemeiat în special pe dispozițiile Directivei 2011/16 (punctele 32-42 și dispozitiv 1).

[Hotărârea din 13 iunie 2017 \(Marea Cameră\), Florescu și alții \(C-258/14, EU:C:2017:448\)](#)

În această cauză, reclamantii din litigiul principal erau magistrați români care exercitau, în paralel, o activitate didactică universitară. După mai mult de 30 de ani de vechime în funcția de magistrat, aceștia și-au exercitat dreptul de a beneficia de pensie de serviciu, pe care puteau, în conformitate cu legea națională atunci în vigoare, să o cumuleze cu veniturile realizate din activitatea de cadru didactic. Cu toate acestea, într-un context de criză economică, mai târziu a fost adoptată o nouă lege care interzicea un asemenea cumul și care a fost declarată constituțională de Curtea Constituțională (România). Reclamantii au introdus atunci o acțiune împotriva deciziilor de suspendare a pensiilor, arătând că această lege nouă era contrară dreptului Uniunii, în special dispozițiilor Tratatului UE și ale cartei. Întrucât această acțiune a fost respinsă în primă instanță, iar apoi în recurs, reclamantii au formulat o cerere de revizuire în fața instanței de trimitere. În acest context, aceasta din urmă a solicitat Curții să stabilească în special dacă articolul 6 TUE și articolul 17 („Dreptul de proprietate”) din cartă se opun unei asemenea legislații naționale, care prevede interdicția cumulului pensiei nete cu veniturile realizate din activități exercitate în cadrul unor instituții publice dacă nivelul acesteia depășește nivelul salariului mediu brut pe economie utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Înainte de a se pronunța pe fond cu privire la întrebarea instanței de trimitere, Curtea a examinat mai întâi, pentru a determina aplicabilitatea cartei în litigiul principal, dacă o asemenea legislație națională putea fi considerată ca punând în aplicare dreptul Uniunii.

În această privință, Curtea a reținut, astfel cum a arătat instanța de trimitere, că legea în cauză a fost adoptată pentru ca România să se poată conforma angajamentelor pe care și le-a asumat față de Uniune cu privire la un program economic care i-a permis să beneficieze de un

mecanism de asistență financiară pentru balanțele de plăți și care s-au materializat într-un Memorandum de înțelegere¹⁹. Printre condițiile stabilite prin acest Memorandum de înțelegere figurează reducerea cheltuielilor cu personalul din sectorul public și, pentru a ajuta la îmbunătățirea sustenabilității pe termen lung a finanțelor publice, modificarea parametrilor-cheie ai sistemului de pensii. Prin urmare, Curtea a constatat că măsura privind interzicerea cumulului în discuție în litigiul principal, care urmărește simultan cele două obiective menționate la punctul anterior, vizează să pună în aplicare angajamentele asumate de România prin Memorandumul de înțelegere, care face parte din dreptul Uniunii. Astfel, acest memorandum își are temeiul juridic în articolul 143 TFUE, care conferă Uniunii competența de a acorda asistență reciprocă unui stat membru a cărui monedă nu este euro și care se confruntă cu dificultăți sau cu riscul apariției unor dificultăți grave pentru balanța sa de plăți (punctele 31, 45 și 47).

Curtea a adăugat că este adevărat că Memorandumul de înțelegere lasă României o marjă de manevră pentru a decide măsurile care sunt cele mai potrivite pentru asigurarea respectării angajamentelor respective. Cu toate acestea, pe de o parte, atunci când un stat membru adoptă măsuri în cadrul puterii de apreciere care îi este conferită printr-un act al dreptului Uniunii, el trebuie să fie considerat ca punând în aplicare acest drept, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Pe de altă parte, obiectivele stabilite la articolul 3 alineatul (5) din Decizia 2009/459²⁰, precum și cele stabilite prin Memorandumul de înțelegere sunt suficient de detaliate și de precise pentru a permite să se considere că interdicția cumulului care decurge din legea națională în cauză vizează să pună în aplicare acest memorandum și această decizie și, prin urmare, dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. În consecință, aceasta din urmă este aplicabilă litigiului principal (punctul 48).

[Hotărârea din 7 noiembrie 2019, UNESA și alții \(C-80/18-C-83/18, EU:C:2019:934\)](#)

Litigiile principale priveau legalitatea mai multor impozite spaniole pe energia nucleară, pusă în discuție de societăți producătoare de energie nucleară. Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania), sesizată cu aceste litigii, a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a reglementării care prevedea aceste impozite. În esență, instanța de trimitere urmărea în special să afle dacă principiul „poluatorul plătește”, prevăzut la articolul 191 alineatul (2) TFUE, articolul 20 („Egalitatea în fața legii”) și articolul 21 („Nediscriminarea”) din cartă, precum și Directivele 2005/89²¹ și 2009/79²² au fost respectate de reglementarea în cauză, dat fiind că întreprinderile din sectorul energiei nucleare suportau o parte deosebit de ridicată din impozitele vizate în raport cu celelalte întreprinderi din sectorul energiei electrice.

Mai întâi, în ceea ce privește problema compatibilității reglementării naționale în discuție cu articolul 191 alineatul (2) TFUE și cu Directiva 2005/89, Curtea a statuat, în primul rând, că principiul „poluatorul plătește”, astfel cum este prevăzut la articolul 191 alineatul (2) TFUE, nu se

19 Memorandum de înțelegere încheiat între Comunitatea Europeană și România, la București și la Bruxelles, la 23 iunie 2009.

20 Decizia 2009/459/CE a Consiliului din 6 mai 2009 de acordare de asistență financiară comunitară pe termen mediu României (JO 2009, L 150, p. 8).

21 Directiva 2005/89/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 ianuarie 2006 privind măsurile menite să garanteze siguranța aprovizionării cu energie electrică și investițiile în infrastructuri (JO 2006, L 33, p. 22, Ediție specială, 13/vol. 51, p. 309).

22 Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE (JO 2009, L 211, p. 55).

putea aplica situației din litigiul principal, întrucât această dispoziție nu era pusă în aplicare nici prin Directiva 2009/72, nici prin Directiva 2005/89. În al doilea rând, în ceea ce privește aplicabilitatea Directivei 2005/89, Curtea a arătat că cererile de decizie preliminară nu conțineau toate elementele care figurează la articolul 94 litera (c) din regulamentul său de procedură, apreciind, în consecință, că această lipsă de informații nu îi permitea să se pronunțe cu privire la aplicabilitatea articolelor 20 și 21 din cartă. În această privință, ea a amintit că articolul 51 alineatul (1) din cartă confirmă jurisprudența constantă a Curții potrivit căreia drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocație de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. Astfel, atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe. În speță, aplicabilitatea articolelor 20 și 21 din cartă nu ar fi putut fi constatată decât dacă articolul 191 alineatul (2) TFUE sau Directiva 2005/89 ar fi fost aplicabile. Or, întrucât nu a reieșit că aceste dispoziții erau susceptibile să se aplice litigiilor principale, ea a declarat inadmisibilă întrebarea privind interpretarea articolelor 20 și 21 din cartă coroborate cu aceste dispoziții (punctele 30 și 35-40).

În continuare, în ceea ce privește aplicabilitatea Directivei 2009/72, Curtea a amintit că principiul nediscriminării prevăzut la articolul 3 alineatul (1) din aceasta este obligatoriu pentru statele membre numai atunci când situația națională în cauză intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. Arătând în speță că situațiile în discuție erau pur interne și că impozitele în cauză erau măsuri de natură fiscală, Curtea a considerat că, întrucât Directiva 2009/72 nu constituia o măsură de apropiere a dispozițiilor fiscale ale statelor membre, principiul nediscriminării prevăzut la articolul 3 alineatul (1) din aceasta nu se aplica reglementării atacate. Prin urmare, Curtea a statuat că, în lipsa oricărei alte precizări în decizia de trimitere cu privire la un alt instrument de drept al Uniunii pe care reglementarea națională l-ar pune în aplicare, nu se putea considera că, prin adoptarea acestei reglementări, Regatul Spaniei a pus în aplicare dreptul Uniunii. În consecință, Curtea a apreciat că nu era competentă să răspundă la întrebările referitoare la această directivă în ceea ce privește interpretarea articolelor 20 și 21 din cartă (punctele 47, 48, 51 și 53).

[Ordonanța din 7 septembrie 2017, Demarchi Gino \(C-177/17 și C-178/17, EU:C:2017:656\)](#)

Litigiul principal s-a desfășurat între creditorii care au participat la două proceduri de faliment distincte, pe de o parte, și Ministero della Giustizia (Ministerul Justiției, Italia), pe de altă parte, cu privire la plata sumelor datorate de acesta din urmă, cu titlu de reparație echitabilă, ca urmare a duratei procedurilor judiciare. Astfel, întrucât procedurile respective au avut o durată excesiv de lungă, acești creditorii au introdus la Corte d'appello di Torino (Curtea de Apel din Torino, Italia) o acțiune prin care au solicitat repararea prejudiciului suferit, în temeiul legii italiene. Această instanță le-a admis cererile. Reclamanții au introdus apoi la instanța de trimitere o acțiune prin care au solicitat executarea obligațiilor pe care aceste hotărâri care au dobândit autoritate de lucru judecat le-au stabilit în sarcina administrației publice respective. Cu toate acestea, reclamanții nu au îndeplinit obligațiile prevăzute de legea italiană, care constau în formalități administrative complexe, astfel încât instanța de trimitere a trebuit să declare acțiunile lor inadmisibile.

Ridicând problema dacă dispoziția din legea italiană privind aceste formalități este compatibilă cu dreptul la un proces echitabil consacrat prin cartă, instanța de trimitere a solicitat Curții să stabilească dacă principiul consacrat la articolul 47 („Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil”) alineatul (2) din cartă coroborat cu articolele 67, 81 și 82 TFUE se opune unei legislații naționale care impune persoanelor care au suferit un prejudiciu în legătură cu durata excesivă a unei proceduri judiciare cu privire la o materie care se încadrează în domeniul cooperării judiciare să efectueze o serie de operațiuni complexe de natură administrativă pentru a obține plata reparației echitabile pe care statul a fost obligat să o plătească acestora, fără să poată introduce, între timp, o acțiune în justiție în scopul executării și fără să poată solicita, ulterior, repararea prejudiciului cauzat de întârzierea la plata respectivă.

Curtea a amintit jurisprudența sa referitoare la inaplicabilitatea drepturilor fundamentale ale Uniunii în raport cu o reglementare națională, ca urmare a faptului că dispozițiile Uniunii în domeniul în cauză nu impuneau nicio obligație statelor membre cu privire la situația în discuție în litigiul principal. În speță, Curtea a arătat că dispozițiile Tratatului FUE avute în vedere de instanța de trimitere (respectiv articolele 81 și 82 TFUE) nu impun statelor membre obligații specifice în ceea ce privește recuperarea sumelor datorate de stat, cu titlu de reparație echitabilă, în legătură cu durata excesivă a unei proceduri judiciare și că, în stadiul actual, dreptul Uniunii nu cuprinde nicio reglementare specifică în materie. Din diferitele elemente examinate, Curtea a dedus că nu este competentă să răspundă la întrebarea adresată de instanța de trimitere (punctele 21-25, 28 și 29 și dispozitivul).

2.1.2. Posibilitatea invocării între particulari a anumitor dispoziții ale cartei

[Hotărârile din 6 noiembrie 2018 \(Marea Cameră\), Bauer și Willmeroth \(C-569/16 și C-570/16, EU:C:2018:871\) și Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften \(C-684/16, EU:C:2018:874\)](#)

În aceste trei spețe, ca urmare a concediilor anuale plătite neefectuate înainte de încetarea raporturilor de muncă în discuție, moștenitorii lucrătorilor vizați, pe de o parte, și lucrătorul în cauză, pe de altă parte, s-au confruntat cu un refuz, opus de foștii angajatori, de a plăti o indemnizație financiară pentru concediile anuale neefectuate. În prima cauză (cauza Bauer și Willmeroth, C-569/16 și C-570/16), doamnele Bauer și Broßonn au solicitat orașului Wuppertal și, respectiv, domnului Willmeroth, în calitate de foști angajatori ai soților lor decedați, să beneficieze de o indemnizație financiară pentru concediile anuale plătite neefectuate de aceștia din urmă înainte de deces. În a doua cauză (cauza Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16), domnul Shimizu, fost angajat al societății Max-Planck, a solicitat acesteia plata unei indemnizații corespunzătoare zilelor de concediu neefectuat înainte de încetarea raportului de muncă dintre ei. Or, în conformitate cu dispozițiile naționale aplicabile, dreptul lucrătorului la concediul anual plătit se stingea la decesul acestuia și atunci când lucrătorul, în cursul raportului său de muncă, nu a solicitat efectuarea concediului anual plătit în perioada de referință la care se raporta. În aceste condiții, dreptul la concediul anual plătit nu putea fi convertit într-un drept la o indemnizație financiară.

Sesizată cu aceste diferite litigii, Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania) a ridicat printre altele, în cadrul fiecăreia dintre cauze, problema dacă, în cazul imposibilității de a interpreta reglementări naționale precum cele în discuție în aceste cauze

astfel încât să asigure conformitatea lor cu articolul 7 din Directiva 2003/88²³ și cu articolul 31 („Dreptul la concediu anual plătit”) alineatul (2) din cartă, ar trebui să fie recunoscut un efect direct în privința respectivelor dispoziții ale dreptului Uniunii, aceasta implicând că instanța națională ar fi constrânsă să lase neaplicate aceste reglementări naționale. În plus, instanța de trimitere a ridicat problema dacă un astfel de efect de excludere a reglementărilor naționale în cauză se putea produce și în cadrul unui litigiu între doi particulari, astfel cum este situația în cauzele Willmeroth (C-570/16) și Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften (C-304/16).

Aceste cauze ridicau două probleme legate de domeniul de aplicare al cartei.

Astfel, într-o primă etapă, în ceea ce privește aprecierea existenței unei măsuri naționale de punere în aplicare a dreptului Uniunii, Curtea a insistat asupra importanței deosebite pe care o are dreptul la concediu anual plătit nu numai ca principiu al dreptului social al Uniunii, ci și pentru că este consacrat în mod expres la articolul 31 alineatul (2) din cartă. În această privință, amintind că drepturile fundamentale garantate în ordinea juridică a Uniunii au vocația de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, Curtea a considerat că, din moment ce reglementarea națională în discuție în diferitele cauze (în parte comună pentru cele două hotărâri) constituia o punere în aplicare a Directivei 2003/88, articolul 31 alineatul (2) din cartă avea vocația de a se aplica acestor cauze.

Într-o a doua etapă, Curtea era chemată să adopte o poziție cu privire la domeniul de aplicare al articolului 31 alineatul (2) din cartă. Mai precis, acesteia îi revenea sarcina de a preciza dacă această dispoziție putea fi invocată în mod direct de particulari, atât față de un angajator public, cât și față de un angajator privat, pentru a obține din partea instanței naționale, pe de o parte, ca aceasta să înlăture reglementarea în litigiu în fiecare cauză și, pe de altă parte, dacă este cazul, să se asigure că moștenitorii lucrătorului decedat sau lucrătorul respectiv nu sunt privați de indemnizația financiară pentru concediu dobândit și neefectuat, această indemnizație fiind în sarcina fostului angajator în cauză.

În această privință, Curtea a arătat mai întâi că, prevăzând, în termeni imperativi, că „orice lucrător” are „dreptul” „la o perioadă de concediu anual plătit”, articolul 31 alineatul (2) din cartă reflectă principiul esențial al dreptului social de la care nu se poate deroga decât cu respectarea condițiilor stricte prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din cartă și în special a conținutului esențial al dreptului la concediu anual plătit. Astfel, întemeindu-se pe Hotărârea Egenberger²⁴, Curtea a afirmat că dreptul la o perioadă de concediu anual plătit, consacrat de articolul 31 alineatul (2) din cartă, prezintă, în ceea ce privește însăși existența sa, un caracter deopotrivă imperativ și necondiționat, aceasta neimplicând o concretizare prin dispoziții de drept al Uniunii sau de drept național, care au doar rolul de a preciza durata exactă a concediului anual. Curtea a dedus de aici că respectiva dispoziție este suficientă prin ea însăși pentru a conferi lucrătorilor un drept care poate fi invocat ca atare într-un litigiu care îi opune angajatorului lor într-o situație acoperită de dreptul Uniunii și care intră, așadar, în domeniul de aplicare al cartei. Prin urmare, Curtea a precizat că același articol 31 alineatul (2) din cartă are drept consecință, în ceea ce

23 Directiva 2003/88/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 noiembrie 2003 privind anumite aspecte ale organizării timpului de lucru (JO 2003, L 299, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 3). În special, articolul 7 din această directivă reglementează dreptul oricărui lucrător la un concediu anual plătit de cel puțin patru săptămâni.

24 [Hotărârea din 17 aprilie 2018, Egenberger \(C-414/16, EU:C:2018:257\)](#).

privește situațiile care intră în domeniul de aplicare al acesteia, faptul că instanța națională trebuie să lase neaplicate reglementările naționale precum cele în discuție în aceste două hotărâri (cauza Bauer și Willmeroth, C-569/16 și C-570/16, punctele 84-86) (cauza Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, punctele 73-75).

În continuare, în ceea ce privește efectul produs de articolul 31 alineatul (2) din cartă față de angajatorii care au calitatea de particular, Curtea a arătat că, deși articolul 51 alineatul (1) din cartă precizează că dispozițiile acesteia se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii, articolul 51 alineatul (1) menționat nu abordează, în schimb, chestiunea dacă astfel de particulari pot, eventual, să fie direct obligați să respecte anumite dispoziții ale respectivei carte și, prin urmare, nu poate fi interpretat în sensul că ar exclude în mod sistematic o asemenea eventualitate. Curtea a concluzionat de aici că, în cazul imposibilității de a interpreta reglementări naționale precum cele în discuție în litigiile principale astfel încât să se garanteze conformitatea acestora cu articolul 7 din Directiva 2003/88 și cu articolul 31 alineatul (2) din cartă, instanța trebuie să se asigure că moștenitorii lucrătorului decedat sau lucrătorul respectiv nu sunt privați de indemnizația financiară pentru concediile dobândite și neefectuate, această indemnizație fiind în sarcina fostului angajator în discuție. O astfel de obligație se impune instanței naționale în temeiul articolului 7 din Directiva 2003/88 și al articolului 31 alineatul (2) din cartă atunci când litigiul opune un particular unui angajator având calitatea de autoritate publică și, în temeiul celei de a doua dintre aceste dispoziții, atunci când litigiul opune particularul unui angajator care are calitatea de particular (cauza Bauer și Willmeroth, C-569/16 și C-570/16, punctele 87-92 și dispozitiv 2)²⁵ (cauza Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, punctele 76-81 și dispozitiv 2)²⁶.

2.2. Obstacol sau restricție în calea unui drept al Uniunii sau privarea de beneficiul său efectiv

[Hotărârea din 30 aprilie 2014, Pfleger și alții \(C-390/12, EU:C:2014:281\)](#)

În această cauză erau în discuție patru litigii care aveau în comun faptul că, în urma unor controale efectuate în diferite locuri din Austria, au fost puse sub sechestru cu titlu provizoriu aparate de tip slot-machine care ar fi servit la organizarea de jocuri de noroc interzise. Astfel, aceste aparate ar fi fost exploatate fără autorizație prealabilă de natură administrativă, condiție impusă prin Legea federală austriacă privind jocurile de noroc (Glücksspielgesetz, BGBl. 620/1989).

Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich (Camera Administrativă Independentă a Landului Oberösterreich, Austria), sesizat cu aceste litigii, a solicitat Curții să stabilească dacă acest regim era compatibil cu libera prestare a serviciilor garantată prin articolul 56 TFUE, precum și prin articolele 15-17, 47 și 50 din cartă. Astfel, această instanță a apreciat printre altele că autoritățile austriece nu au demonstrat că infraționalitatea în materie

²⁵ Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2018, p. 18.

²⁶ Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2018, p. 17 și 18.

și/sau dependența de jocuri constituiau în mod efectiv, în perioada în cauză, o problemă considerabilă, nici că adevăratul obiectiv al regimului de monopol asupra jocurilor de noroc l-ar constitui combaterea infracționalității și protecția jucătorilor, iar nu doar o simplă maximizare a veniturilor statului.

În cadrul procedurii în fața Curții, mai multe guverne naționale au susținut că, în speță, carta nu era aplicabilă, pentru motivul că domeniul jocurilor de noroc nu era armonizat și că, prin urmare, reglementările naționale privind acest domeniu nu reprezentau o punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

În această privință, Curtea a afirmat că, atunci când se dovedește că o reglementare națională este de natură să împiedice exercitarea uneia sau mai multor libertăți fundamentale garantate prin tratat, iar un stat membru invocă motive imperative de interes general pentru a o justifica, aceasta poate beneficia de excepțiile prevăzute de dreptul Uniunii pentru a justifica împiedicarea în cauză numai în măsura în care este conformă cu drepturile fundamentale, a căror respectare este asigurată de Curte. Potrivit Curții, această obligație de conformitate cu drepturile fundamentale intră, în mod evident, în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii și, în consecință, în domeniul de aplicare al cartei. Prin urmare, trebuie să se considere că, atunci când un stat membru utilizează excepții prevăzute de dreptul Uniunii pentru a justifica o împiedicare a unei libertăți fundamentale garantate prin tratat, acesta „pune în aplicare dreptul Uniunii”, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

Așadar, carta era aplicabilă în speță. Astfel, regimul instituit în Austria în materia jocurilor de noroc constituia o restricție privind libera prestare a serviciilor garantată de articolul 56 TFUE. În plus, pentru a justifica acest regim, erau invocate obiectivele protecției jucătorilor și combaterii infracționalității legate de aceste jocuri, care țin de motive imperative de interes general recunoscute de jurisprudența Curții ca fiind de natură să justifice restricții privind libertățile fundamentale în sectorul jocurilor de noroc. Curtea a reținut în speță că o examinare a restricției reprezentate de această reglementare națională în temeiul articolului 56 TFUE acoperea și eventualele restrângeri ale exercitării drepturilor și libertăților prevăzute în cartă, concluzionând că nu este necesară o examinare separată în acest temei (punctele 35, 36, 39, 42 și 60)²⁷.

[Hotărârile din 13 septembrie 2016 \(Marea Cameră\), Rendón Marín \(C-165/14, EU:C:2016:675\) și CS \(C-304/14, EU:C:2016:674\)](#)

Ca urmare a antecedentelor lor penale, doi resortisanți ai unor țări terțe au fost notificați cu privire la un refuz al acordării unui permis de ședere și, respectiv, la o decizie de expulzare de către autoritățile statului membru gazdă, a cărui cetățenie o aveau copiii lor minori, în privința cărora exercitau autoritatea părintească și care aveau cetățenia Uniunii. În prima cauză (cauza Rendón Marín, C-165/14), reclamantul era tatăl a doi copii minori, un fiu de cetățenie spaniolă și o fiică de cetățenie poloneză, în privința cărora exercita în mod exclusiv autoritatea părintească și care locuiau dintotdeauna în Spania. În cea de a doua cauză (cauza CS, C-304/14), persoana interesată era mama unui copil cetățean britanic care avea reședința împreună cu ea în Regatul Unit și în privința căruia exercita în mod exclusiv autoritatea părintească.

²⁷ Această hotărâre a fost prezentată în Raportul anual 2014, p. 37.

Sesizate cu aceste litigii, instanțele de trimitere [Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) și, respectiv, Upper Tribunal (Tribunalul Superior, Regatul Unit)] au solicitat Curții să stabilească dacă existența unor antecedente penale putea justifica în sine refuzul acordării unui drept de ședere sau expulzarea unui resortisant dintr-o țară terță care exercita în mod exclusiv autoritatea părintească în privința unui cetățean minor al Uniunii.

Curtea a explicat mai întâi că Directiva 2004/38 privind dreptul la liberă circulație și ședere pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora²⁸ nu se aplică decât cetățenilor Uniunii și membrilor familiilor acestora care se deplasează sau au reședința într-un stat membru, altul decât cel al cărui cetățeni sunt. Dintre cele două situații, numai reclamantul din prima cauză și fiica sa poloneză puteau beneficia astfel de un drept de ședere în temeiul acestei directive. Deși directiva era aplicabilă doar situației unuia dintre copii, toți cei trei copii din cele două cauze puteau să se prevaleze în schimb, în temeiul articolului 20 TFUE și datorită simplului fapt că aveau statutul de cetățeni ai Uniunii, de drepturile aferente acestui statut (care includ printre altele dreptul de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre).

Curtea a amintit apoi că există situații foarte speciale în care, în pofida faptului că dreptul derivat privind dreptul de ședere al resortisanților statelor terțe nu este aplicabil și că cetățeanul Uniunii nu și-a exercitat libertatea de circulație, un drept de ședere trebuie totuși acordat unui resortisant al unui stat terț, membru al familiei acestui cetățean, în caz contrar existând riscul de a nu se respecta efectul util al cetățeniei Uniunii în situația în care, drept consecință a unui astfel de refuz, cetățeanul menționat ar fi obligat, în fond, să părăsească teritoriul Uniunii considerat în ansamblu, împiedicându-l astfel să beneficieze în mod efectiv de substanța drepturilor pe care le conferă acest statut. Astfel, potrivit Curții, situațiile vizate se caracterizează prin faptul că, deși sunt guvernate de reglementări care intră *a priori* în competența statelor membre, și anume cele care privesc dreptul de intrare și de ședere al resortisanților unor țări terțe în afara domeniului de aplicare al dispozițiilor dreptului derivat, aceste situații au totuși un raport intrinsec cu libertatea de circulație și de ședere a unui cetățean al Uniunii, care se opune ca acest drept de intrare și de ședere să fie refuzat resortisanților menționați în statul membru în care are reședința cetățeanul respectiv, pentru a nu se aduce atingere acestei libertăți. În continuare, Curtea a dedus de aici că cei trei copii din cele două cauze, în calitate de cetățeni ai Uniunii, beneficiază de dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul Uniunii și că orice limitare a acestui drept ține, prin urmare, de domeniul de aplicare al dreptului Uniunii. Potrivit Curții, întrucât ambele situații în discuție puteau eventual să determine, în cazul în care părinții resortisanți ai unor țări terțe ar trebui să părăsească teritoriul Uniunii, plecarea consecutivă a copiilor lor, aceste situații puteau determina, pentru acești trei copii, privarea de beneficiul efectiv al esenței drepturilor pe care le conferă statutul de cetățean al Uniunii. Prin urmare, aceste două situații țin de domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.

În sfârșit, în aceste două hotărâri, Curtea a arătat că articolul 20 TFUE nu afectează posibilitatea statelor membre de a invoca o excepție legată printre altele de menținerea ordinii publice și a siguranței publice. Totuși, Curtea a arătat de asemenea că, în măsura în care ambele situații în discuție țin de dreptul Uniunii, aprecierea acestor situații de către instanțele de trimitere trebuie

28 Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, rectificări în JO 2004, L 229, p. 35, și în JO 2005, L 197, p. 34, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

să țină seama de dreptul la respectarea vieții private și de familie astfel cum este prevăzut la articolul 7 din cartă, acest articol trebuind să fie coroborat cu obligația de a lua în considerare interesul superior al copilului, prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din cartă (cauza Rendón Marín, C-165/14, punctele 74-81 și 85) (cauza CS, C-304/14, punctele 29-33, 36 și 48).

[Hotărârea din 18 iunie 2020 \(Marea Cameră\), Comisia/Ungaria \(Transparență asociativă\) \(C-78/18, EU:C:2020:476\)](#)

În anul 2017, Ungaria a adoptat o lege prezentată ca urmărind să asigure transparența organizațiilor civile care primesc donații provenind din străinătate (Legea nr. LXXVI din 2017 privind transparența organizațiilor care primesc ajutor din străinătate). Potrivit acestei legi, aceste organizații trebuiau să se înregistreze la instanțele maghiare ca „organizații care primesc ajutor din străinătate”, atunci când cuantumul donațiilor pe care le-au primit provenite din alte state membre sau din țări terțe într-un an depășește un anumit prag. La momentul înregistrării, acestea trebuie să indice de asemenea printre altele numele donatorilor al căror ajutor a atins sau a depășit suma de 500 000 de forinți maghiari (HUF) (aproximativ 1 400 de euro) și cuantumul exact al ajutorului. Această informație era publicată ulterior pe o platformă electronică publică accesibilă gratuit. În plus, organizațiile civile vizate trebuiau să menționeze, pe pagina lor de acces la internet și în toate publicațiile lor, că sunt o „organizație care primește ajutor din străinătate”.

Comisia a reproșat Ungariei că nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul articolului 63 TFUE (care prevede libertatea de circulație a capitalurilor), precum și al articolelor 7 („Respectarea vieții private și de familie”), 8 („Protecția datelor cu caracter personal”) și 12 („Libertatea de reuniune și de asociere”) din cartă prin faptul că a impus, prin adoptarea acestei legi, asemenea obligații de înregistrare, de declarare și de publicitate anumitor categorii de organizații ale societății civile care beneficiază de un ajutor străin care depășește un anumit prag și care prevăd posibilitatea de a aplica sancțiuni organizațiilor care nu respectă aceste obligații. În sprijinul acestei reglementări, Ungaria a invocat, la rândul său, diverse obiective privind sporirea transparenței finanțării organizațiilor societății civile și protejarea ordinii publice și a siguranței publice prin combaterea spălării banilor, a finanțării terorismului și, în sens mai larg, a criminalității organizate.

În ceea ce privește aplicabilitatea cartei, Curtea a amintit că, atunci când un stat membru susține că o măsură al cărei autor este și care restrânge o libertate fundamentală garantată de Tratatul FUE este justificată în temeiul acestui tratat sau de un motiv imperativ de interes general recunoscut de dreptul Uniunii, trebuie să se considere că o asemenea măsură pune în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, astfel încât ea trebuie să fie conformă cu drepturile fundamentale consacrate de aceasta din urmă (punctul 101).

În speță, Curtea a constatat că reglementarea în cauză constituia o restricție privind libera circulație a capitalurilor, interzisă de articolul 63 TFUE, și că Ungaria invoca existența unui motiv imperativ de interes general, precum și a motivelor menționate la articolul 65 TFUE pentru a justifica această restricție. În consecință, ea a reținut că dispozițiile acestei legi trebuiau să fie conforme cu cartă, această cerință implicând ca dispozițiile menționate să nu aducă restrângeri drepturilor și libertăților consacrate de cartă sau, dacă aceasta este situația, ca aceste restrângeri să fie justificate în raport cu cerințele prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din cartă.

Curtea a statuat atunci că trebuia să se examineze dacă aceste dispoziții restrângeau drepturile protejate prin articolele 7, 8 și 12 din cartă și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă ele erau totuși justificate (punctele 102-104).

[Hotărârea din 6 octombrie 2020 \(Marea Cameră\), Comisia/Ungaria \(Învățământul superior\), \(C-66/18, EU:C:2020:792\)](#)

Comisia a reproșat Ungariei că nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în special în temeiul articolului XVII din Acordul General privind Comerțul cu Servicii (denumit în continuare „GATS”)²⁹, al articolelor 49 și 56 TFUE și al articolului 13 („Libertatea artelor și a științelor”), al articolului 14 alineatul (3) („Libertatea de înființare a instituțiilor de învățământ”) și al articolului 16 („Libertatea de a desfășura o activitate comercială”) din cartă prin faptul că a supus exercitarea, în Ungaria, a unei activități de învățământ în vederea eliberării unei diplome de către instituțiile de învățământ superior străine situate în afara Spațiului Economic European dublei condiții ca guvernul maghiar și guvernul statului în care se află sediul instituției respective să fie legate printr-o convenție internațională și ca instituțiile menționate să organizeze o formă de învățământ superior în statul în care au sediul. Pentru a justifica această reglementare, care constituia punerea în aplicare a articolului XVII din GATS, Ungaria a invocat în special motive imperative de interes general legate de prevenirea practicilor înșelătoare ale instituțiilor de învățământ superior și de necesitatea de a asigura un nivel ridicat al calității învățământului superior.

În ceea ce privește aplicabilitatea dispozițiilor cartei, Curtea a amintit că, în ceea ce privește acțiunea statelor membre, domeniul de aplicare al cartei este definit la articolul 51 alineatul (1) din aceasta, în temeiul căruia dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai „în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii”. În această privință, Curtea a arătat că GATS face parte din dreptul Uniunii. Astfel, pe de o parte, atunci când statele membre își execută obligațiile care decurg din GATS, trebuie să se considere că pun în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Curtea a amintit, pe de altă parte, că, atunci când un stat membru susține că o măsură al cărei autor este și care restrânge o libertate fundamentală garantată de Tratatul FUE este justificată de un motiv imperativ de interes general recunoscut de dreptul Uniunii, trebuie să se considere că o asemenea măsură pune în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, astfel încât ea trebuie să fie conformă cu drepturile fundamentale consacrate de aceasta din urmă. În consecință, Curtea a apreciat că măsurile în litigiu trebuie să fie conforme cu drepturile fundamentale consacrate de cartă. Constatând în prealabil că Ungaria a invocat obiective de interes general pentru a justifica aceste restrângeri, Curtea a arătat că trebuia să se examineze dacă aceste măsuri restrângeau drepturile fundamentale invocate de Comisie și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă acestea erau totuși justificate de motivele invocate de Ungaria (punctele 212-216).

²⁹ Acordul General privind Comerțul cu Servicii constituie o anexă la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Acest Acord de instituire a OMC a fost semnat de Uniune, iar apoi aprobat de aceasta la 22 decembrie 1994 prin Decizia 94/800/CE (JO 1994, L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3). Articolul XVII din GATS, intitulat „Tratamentul național”, prevede la alineatul (1) că, „[I]n sectoarele înscrise în lista sa și sub rezerva condițiilor și restricțiilor care sunt indicate în aceasta, fiecare membru trebuie să acorde serviciilor și furnizorilor de servicii ai oricărui alt membru, în ceea ce privește toate măsurile afectând furnizarea de servicii, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă propriilor servicii similare sau propriilor furnizori de servicii similare”.

III. Cauze în care instanța de trimitere nu a stabilit existența unei legături cu dreptul Uniunii

[Hotărârea din 8 mai 2014, Pelckmans Turnhout \(C-483/12, EU:C:2014:304\)](#)

În cadrul litigiului principal, o societate de grădinărit belgiană a cerut să se pună capăt practicii mai multor societăți concurente de a-și deschide magazinele șapte zile din șapte, în condițiile în care legea belgiană impunea o zi de repaus săptămânal. La rândul lor, societățile concurente au apreciat că reglementarea în cauză era contrară dreptului Uniunii.

Sesizată cu această cauză, rechtbank van koophandel te Antwerpen (Tribunalul Comercial din Antwerpen, Belgia) a adresat, pe de o parte, întrebări preliminare Curții (a se vedea, pentru răspunsul la aceasta, Ordonanța din 4 octombrie 2012, Pelckmans Turnhout, C-559/11, EU:C:2012:615) și, pe de altă parte, o întrebare legată de constituționalitate Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională, Belgia). Aceasta din urmă a hotărât la rândul său să se adreseze Curții. Astfel, în măsura în care reglementarea litigioasă prevedea excepții și nu se aplica tuturor comercianților, instanța respectivă a ridicat problema compatibilității acesteia cu principiile egalității și nediscriminării prevăzute în special la articolele 20 și 21 din cartă. Prin urmare, ea a solicitat Curții interpretarea acestor articole coroborate cu articolul 15 („Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă”) și cu articolul 16 („Libertatea de a desfășura o activitate comercială”) din cartă, precum și cu articolele 34-36 TFUE (privind libera circulație a mărfurilor) și cu articolele 56 și 57 TFUE (privind libera prestare a serviciilor).

În ceea ce privește Curtea, aceasta a considerat că în speță nu a fost demonstrată competența sa de a interpreta dispozițiile citate ale cartei. Pentru a ajunge la această concluzie, a amintit mai întâi că, potrivit articolului 94 litera (c) din regulamentul său de procedură, o cerere de decizie preliminară trebuie să cuprindă expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau la validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională în cauză. Această expunere, la fel ca expunerea faptelor pertinente, impusă de articolul 94 litera (a) din acest regulament, trebuie astfel să permită Curții să verifice, în plus față de admisibilitatea cererii de decizie preliminară, competența sa de a răspunde la întrebarea adresată. Or, Curtea a constatat că, în speță, decizia de trimitere nu cuprindea niciun element concret care să permită să se considere că situația juridică în cauză intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, condiție necesară pentru ca un stat membru să poată solicita interpretarea cartei. Astfel, potrivit Curții, decizia de trimitere nu stabilea nicidecum că litigiul prezenta elemente de legătură cu una dintre situațiile avute în vedere de dispozițiile tratatului vizate de instanța de trimitere (punctele 16, 20, 22, 23, 26 și 27 și dispozitivul).

[Ordonanța din 15 mai 2019, Corte dei Conti și alții \(C-789/18 și C-790/18, nepublicată, EU:C:2019:417\)](#)

Litigiile principale priveau doi magistrați ai Corte dei Conti (Curtea de Conturi, Italia) care primeau, în plus față de remunerația lor de judecător, indemnizații pentru o activitate anterioară exercitată în serviciul unor entități statale. Remunerația lor de judecător a fost diminuată în

măsura în care, adăugată la aceste indemnizații, remunerația respectivă depășea plafonul prevăzut de reglementarea națională în cauză.

Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Tribunalul Administrativ Regional din Lazio, Italia), sesizat cu aceste litigii, a ridicat problema compatibilității unei astfel de reglementări cu mai multe dispoziții din Tratatul UE și din Tratatul FUE, cu articolul 15 („Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă”), cu articolul 20 („Egalitatea în fața legii”), cu articolul 21 („Nediscriminarea”) și cu articolul 31 („Condiții de muncă echitabile și corecte”) din cartă, precum și cu articolele 3, 5-7, 10 și 15 din Pilonul european al drepturilor sociale. Instanța de trimitere a arătat că nu se poate exclude ca resortisanții altor state membre să poată fi supuși acestei reglementări naționale în cadrul unor posturi care nu implică autoritatea publică.

Amintind cerințele conținutului cererilor de decizie preliminară prevăzute în special la articolul 94 din regulamentul său de procedură, Curtea a arătat mai întâi că toate elementele litigiului principal păreau să se limiteze la interiorul unui stat membru. În continuare, Curtea a apreciat că articolul 45 TFUE nu este susceptibil să confere drepturi reclamantilor din litigiile principale, această dispoziție nefiind aplicabilă posturilor din administrația publică sau unor activități care nu prezintă niciun factor de legătură cu una dintre situațiile prevăzute de dreptul Uniunii și în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru. Constatând că instanța de trimitere nu a indicat motivul pentru care, în pofida caracterului lor pur intern, litigiile prezentau un element de legătură cu dispozițiile Tratatului FUE referitoare la libera circulație a lucrătorilor, care ar face ca interpretarea preliminară solicitată să fie necesară pentru soluționarea acestor litigii, Curtea a considerat de asemenea că aceeași instanță de trimitere nu precizase nici motivele care au determinat-o să aibă îndoieli cu privire la interpretarea dispozițiilor Tratatului UE, ale Tratatului FUE și ale Pilonului european al drepturilor sociale, nici legătura pe care aceasta o stabilea între dispozițiile respective și legislația națională aplicabilă în litigiile cu care a fost sesizată.

În sfârșit, în ceea ce privește dispozițiile cartei vizate de întrebările preliminare, Curtea a amintit jurisprudența sa constantă potrivit căreia, atunci când o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe. În consecință, întrucât nici articolul 45 TFUE, nici celelalte dispoziții vizate de întrebările preliminare nu erau aplicabile, Curtea a dedus de aici că nu rezulta că aceste litigii privesc o reglementare națională care pune în aplicare dreptul Uniunii, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă, declarând, prin urmare, inadmisibile cererile de decizie preliminară (punctele 17-22, 24, 26-30 și dispozitivul).

[Ordonanța din 30 aprilie 2020, Marvik Pastrogor și Rodes – 08 \(C-818/19 și C-878/19, nepublicată, EU:C:2020:314\)](#)

În cadrul litigiilor principale, două societăți bulgare producătoare de energie regenerabilă au introdus o acțiune împotriva statului bulgar pentru a obține rambursarea unei taxe pe producția de energie din surse regenerabile. Astfel, legea care prevedea taxa menționată fusese declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională bulgară. În susținerea acțiunilor formulate, reclamantele au arătat că această taxă fusese adoptată cu încălcarea dreptului Uniunii, în special

a Directivei 2009/28³⁰, a articolului 16 („Libertatea de a desfășura o activitate comercială”) și a articolului 17 („Dreptul de proprietate”) din cartă.

Instanțele de trimitere, Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație, Bulgaria) pentru cauza Marvik Pastrogor (C-818/19) și Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia, Bulgaria) pentru cauza Rodes – 08 (C-878/19), arătând că Curtea Constituțională bulgară a verificat doar constituționalitatea taxei menționate, iar nu compatibilitatea acesteia cu dreptul Uniunii, au solicitat Curții să stabilească dacă dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care instituie o taxă pe producția de energie din surse regenerabile.

În ceea ce privește mai întâi interpretarea Directivei 2009/28, Curtea a arătat, pe de o parte, că dispozițiile acesteia nu interzic statelor membre să instituie o taxă pe producția de energie din surse regenerabile. Pe de altă parte, Curtea a arătat că această directivă, care nu constituie o măsură referitoare la apropierea dispozițiilor fiscale ale statelor membre, nu se poate aplica unei reglementări naționale care instituie o astfel de taxă.

În ceea ce privește, în continuare, interpretarea cartei, Curtea a amintit că dispozițiile acesteia se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Astfel, potrivit jurisprudenței constante a Curții, drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocația de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. Așadar, atunci când o situație juridică națională nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe. În consecință, Curtea a precizat că aplicabilitatea articolelor 16 și 17 din cartă în litigiile principale nu poate fi constatată decât dacă ele sunt vizate de alte dispoziții ale dreptului Uniunii decât cele ale cartei. Or, în speță, în primul rând, situațiile în cauză sunt pur interne, întrucât sunt lipsite de orice element transfrontalier. În al doilea rând, s-a constatat că Directiva 2009/28 nu este aplicabilă reglementării în cauză. În aceste condiții, în lipsa oricărei alte precizări în decizia de trimitere privind un alt instrument de drept al Uniunii pe care această reglementare l-ar pune în aplicare, Curtea a statuat că nu se poate considera că Republica Bulgaria a pus în aplicare dreptul Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă. Prin urmare, Curtea s-a declarat vădit necompetentă să răspundă la întrebările preliminare în măsura în care acestea privesc interpretarea articolelor 16 și 17 din cartă (punctele 45, 50-53, 55-58 și 60 și dispozitiv 2).

30 Directiva 2009/28/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2009 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, de modificare și ulterior de abrogare a Directivelor 2001/77/CE și 2003/30/CE (JO 2009, L 140, p. 16).